

แนวทางการเสริมสร้างศรัทธาในสังคมไทย

Methods for Strengthening Faith in Theravada Buddhist Scriptures

พระอธิการสมมาตร ยสธโร¹ ศิริโรจน์ นามเสนา² และสามารถ สุขุประการ³

Phraathikansommart Yasotharo, Sirirote Namsena and Samart Sukhuprakan

Received: September 09, 2024

Revised: September 09, 2024

Accepted: September 09, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างแนวทางการเสริมสร้างศรัทธาในสังคมไทย งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลภาคเอกสาร วิธีดำเนินการวิจัยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน โดย กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ คือ กลุ่มของพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่มีความ เคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัย พบว่า 1) การเสริมสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ไทยนั้น ต้องนำหลักธรรม คือ มรรค 8 และหลักโอวาทปาฏิโมกข์ในพระพุทธศาสนา มาบูรณาการใน กระบวนการดำเนินชีวิต ทั้งในมิติของชีวิตประจำวันการปฏิบัติหน้าที่ การประกอบอาชีพที่ไม่สร้าง ปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง รวมไปถึงบุคคลรอบข้างพุทธบริษัท 4 นั้น เป็นสถานภาพของบุคคลผู้นับ ถือพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ บรรพชิต ได้แก่ ภิกษุและภิกษุณีและ คฤหัสถ์ได้แก่อุบาสกและอุบาสิกา พุทธบริษัท 4 นั้นถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา เพราะมีหน้าที่ในการรักษาสืบทอดพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองภิกษุรวมถึงภิกษุณีด้วย มีสถานภาพ เป็นหัวหน้าพุทธบริษัท 4 จึงต้องประพฤติปฏิบัติตนตามสิกขาบทในพระวินัยอย่างเคร่งครัดเพื่อขัด เกลากิเลส ซึ่งเป็นแบบอย่างในการเกิดความศรัทธาแก่ผู้ได้ทราบและประสบพบเห็นด้วยตนเอง

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, ศรัทธา, สังคมไทย

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: sombat01011986@gmail.com

Abstract

This research article aims to propose strategies to strengthen faith in Thai society. This qualitative research employs documentary analysis, focusing on texts from the Tipitaka, commentaries, and contemporary Buddhist literature. The target group consists of the "Four Buddhist Assemblies" (monks, nuns, laymen, and laywomen) who demonstrate reverence for Buddhism. The findings reveal that reinforcing faith among Thai Buddhists requires integrating the Noble Eightfold Path and the Ovada-Patimokkha into daily life. This includes ethical behavior in both personal and professional aspects, ensuring no harm to oneself or others. Monastics (monks and nuns) and laypeople (laymen and laywomen) make up the "Four Buddhist Assemblies", with the monastics acting as their leaders. Monks and nuns must strictly adhere to the Vinaya (monastic code), setting an example of moral conduct that fosters faith in those who observe them.

Keywords: Strength, Faith, Thai Society

บทนำ

เมื่อเรากล่าวถึง “พุทธศาสนิกชนต้องมีศรัทธา” คำว่ามีศรัทธานั้นกับไม่มีศรัทธาแตกต่างกันอย่างไรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทการให้ความหมายคำว่า “ศรัทธา” ในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะนิกายเถรวาทนี้ ความหมายคำว่า “ศรัทธา” จึงแตกต่างจากศาสนาส่วนใหญ่ในโลกและมิได้มีความหมายเพียง “ความเชื่อ” ดังที่เข้าใจกันโดยทั่วไปหากแต่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น จะปรากฏอยู่ในหลายความหมายทั้งพระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์หนังสือตำราวิชาการและหลายลักษณะ ในการรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนาไทยฉบับหลวง พ.ศ. 2425 และฉบับสังคายนา พ.ศ. 2530 กล่าวถึงศรัทธาไว้จำนวน 43 เล่ม จากทั้งหมด 45 เล่ม รวมทั้งอรรถกถา ฎีกาต่าง ๆ ศรัทธา ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นเช่นไร ในความหมายของศรัทธานั้น

บทบาทของศรัทธาตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาทตามที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกพบว่า “ศรัทธา” มีความหมายตามศัพท์ คือ ความเชื่อส่วนความหมายตามอรรถ มี 3 อย่าง คือ 1) ความเชื่อในคุณงามความดี 2) ความเชื่ออย่างมีเหตุผล 3) ความเชื่อในพระรัตนตรัย (รัฐวรรณ เทพ

หัสติน ฌ อยุธยา, 2544) ซึ่งศรัทธาหมายถึงความเชื่อ ซึ่งมีความแตกต่างจากศรัทธาในความหมายโดยทั่วไป ใน คัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้แสดงศรัทธาไว้ 2 อย่าง คือ อย่างที่ (1) ศรัทธาที่ประกอบด้วย ปัญญาและอย่างที่ (2) ศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาซึ่งในศรัทธา 2 อย่างนั้น ศรัทธาอย่างที่ (2) ศรัทธาชนิดนี้เป็นศรัทธาในปัญญาของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เพราะพัฒนาคนให้เป็นอริยะได้จริง (พระชัยพร จนทวิโส (จันทวงศ์), 2554) ตถาคตโพธิสัตถา หมายถึงการศรัทธาที่ครอบคลุมถึงศรัทธาในพระรัตนตรัยครบทั้ง 3 อย่างในเวลาเดียวกันในชั้นอรรกถาท่านกำหนดขอบเขตของศรัทธา 4 ประเภท 1) กัมมสัทธา 2) วิปากสัทธา 3) กัมมัสสกตาสัทธา 4) ตถาคตโพธิสัตถา

ประชาชนนำเรื่องแก่นแท้มาศึกษาและทำความเข้าใจ กรณีพระทำอัตวินิบาตกรรม ถวายเป็นพุทธบูชาไม่ใช่หลักพุทธศาสนา การวางแผนกรณีนี้มานานกว่า 5 ปี ในกรณีนี้และมีคนทราบจำนวนมากแต่ไม่มีใครห้าม อาจเป็นการผสมกันระหว่างความเชื่อและความคิดผสมรวมกัน เมื่อนานวันเข้าก็เชื่อตามความคิด โดยไม่ได้เลาะความคิดคนเปาะบางก็เชื่อแบบนั้น และอาจส่งต่อความเชื่อให้ขยายวงกว้าง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและพื้นที่ที่ต้องไปดู คนใกล้ชิดต้องเตือน ส่วนการเผยแพร่ภาพหรือขั้นตอนการทำอัตวินิบาตกรรมในสื่อเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะยังเป็นการยุยงส่งเสริมให้เกิดทำตามโดยไม่ตั้งใจอีกทั้งข้อมูลในโลกออนไลน์ข้อมูลเหล่านี้ยังคงอยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดการสืบค้นหาได้ง่ายและเป็นภัย กรณีนี้มีความเชื่อมาจากการผสมกันระหว่างความเชื่อกับความคิดพอนานวันเข้าก็เชื่อตามความคิด คนที่มีความคิดเปาะบางก็เชื่อแบบนั้นส่งผลให้ความเชื่อขยายวงกว้างออกไป

ดังนั้นการศึกษาเรื่อง “ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ในแง่การเกิดขึ้นของศรัทธา การให้ผลของศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท การปฏิบัติเพื่อให้เกิดมีความเชื่อความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ลักษณะของศรัทธาที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท มีกระบวนการสร้างศรัทธาใดบ้างที่จะทำให้ทราบถึงความศรัทธาในสังคมกับศรัทธาในพุทธบริษัท 4 เป็นอย่างไรในปัจจุบันโดยอาศัยแนวทางพระพุทธศาสนาเป็นอีกแนวทางหนึ่งในกระบวนการให้เกิดศรัทธาในทางปัญญา

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างแนวทางการเสริมสร้างศรัทธาในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา “แนวทางเสริมสร้างความศรัทธาในสังคมไทย” มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และวรรณกรรม ทางพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ทั้งในส่วนที่เป็นหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการ “ศรัทธา” ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิจัยในพระพุทธศาสนา ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้ คือ กลุ่มของพุทธบริษัท 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่มีความเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล และได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

หลักความศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทได้แสดงศรัทธาไว้ 2 ประการคือ 1) ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา ศรัทธาประเภทญาณสัมปยุต เป็นความเชื่อที่เชื่อด้วยปัญญาจริง เชื่อด้วยการตัดสินใจบนหลักการหรือหลักธรรมมีเหตุผล เชื่อที่ไม่ยึดติดกับบุคคลเป็นศรัทธาที่เป็นสื่อนำสู่ปัญญาดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ดังต่อไปนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสว่าดูกรภิกษุทั้งหลายศรัทธาของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตั้งมั่นแล้วในพระตถาคตมีมูล มีที่อาศัยด้วยอาการเหล่านี้ด้วยบทเหล่านี้ ด้วยพยัญชนะเหล่านี้ ภิกษุทั้งหลาย ศรัทธานี้เรากล่าวว่า มีเหตุ มีที่สสนะ เป็นมูลมั่นคง อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหมหรือใคร ๆ ในโลกไม่พึงให้กวดแก่งได้ 2) ศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาศรัทธาประเภทญาณวิปปยุต จึงเป็นความเชื่อที่เชื่อด้วยอารมณ์ เชื่อด้วยการตัดสินใจของตนเองเป็นสำคัญ เชื่อที่ยึดติดกับตัวบุคคล ไม่เกี่ยวกับเหตุผล เป็นศรัทธาที่ปิดกั้นปัญญาเหตุอันเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ได้แก่ 1) รูปูปมาณ เลื่อมใสศรัทธาเพราะเห็นรูปสมบัติสวยงาม 2) ลูขูปมาณ เลื่อมใสศรัทธาเพราะเห็นความประพติเรียวร้อยเครื่องในธรรมวินัย 3) โขสูปมาณ เลื่อมใสศรัทธาเพราะได้ฟังเสียงอันไพเราะ 4) ธมมูปมาณ เลื่อมใสศรัทธาเพราะได้สดับฟังธรรมของผู้ที่ฉลาดในการแสดงบุคคลในโลกเป็นผู้ที่มีศรัทธา จะมีเหตุให้เกิดศรัทธาที่ต่างกันมีการถือเอาคุณสมบัติ ของศรัทธาที่ต่างๆ กัน มาเป็นหลักเกณฑ์ที่ทำให้เกิดศรัทธาของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน

แนวคิดเรื่องการขาดความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนไทย พบว่า การขาดความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนบริษัท 4 คือ เรื่องความเห็นผิดของพระสงฆ์ในความอยากดั่งแบบพระเกจิ เรื่องของอดีตไวยาวัจกรต้องการคุมอำนาจในบัญชีเงินวัด เรื่องของสตรีที่ไม่มีความเคารพในพระรัตนตรัย แต่งตัวยั่ววนพระสงฆ์ ถ่ายรูปไปกับพระพุทธรูปเป็นต้น แนวทางแก้ไขต้องใช้หลักการดำเนินชีวิตที่

ถูกต้องมี 3 ประการ ได้แก่ 1) การไม่ทำบาปทั้งปวง ได้แก่การงดเว้น การลดละเลิก ได้แก่ อกุศลกรรมบถ 10 ทางแห่งความชั่วมี 10 ประการ อันความชั่วทางกาย ทางวาจาและทางใจ 2) การทำกุศลให้ถึงพร้อม ได้แก่ การทำความดีทุกอย่างซึ่งได้แก่กุศลกรรมบถ 10 เป็นแบบของการทำฝ่ายดีมี 10 ประการอันเป็นความดีทางกาย ทางวาจาและทางใจ 3) การทำจิตให้ผ่องใส ได้แก่ การทำจิตของตนให้ผ่องใส ปราศจากนิวรณ์ซึ่งเป็น เครื่องขัดขวางจิตไม่ให้เข้าถึงความสงบมี 5 ประการ ได้แก่ กามฉันทะ คือความพอใจในกาม พยาบาท คือความอาฆาตพยาบาท ถีนะมิทธะ คือความหดหู่ท้อแท้ ง่วงเหงาหาวนอน ขี้เกียจ อุทธัจจะ กุกกุกจะ คือความฟุ้งซ่าน รำคาญใจและวิจิกิจฉา คือความสงสัย สิ่งที่สามารถควบคุมนิวรณ์ได้คือศีล 5 ได้แก่ กามฉันทะ ให้ควบคุมด้วยศีลข้อ 3 คือการไม่ประพฤติดิฉันท์ในกาม ความพยาบาทให้ควบคุมด้วยศีลข้อ 1 คือการไม่ฆ่าสัตว์ ถีนะมิทธะ ให้ควบคุมด้วยศีลข้อ 5 การไม่เสพสิ่งเสพติดอันเป็นเหตุให้ประมาท อุทธัจจะกุกกุกจะ ให้ควบคุมด้วยศีลข้อ 2 การไม่ถือเอาสิ่งของที่หาไม่ได้ให้และวิจิกิจฉา ให้ควบคุมด้วยศีลข้อ 4 การไม่พูดเท็จ อุดมการณ์ คือ เป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิตมี 4 ประการ ได้แก่ ความอดทน ได้แก่ ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ ความไม่เบียดเบียน ได้แก่ การงดเว้นจากการทำร้ายรบกวนหรือเบียดเบียนผู้อื่น ความสงบ ได้แก่ปฏิบัติตนให้สงบทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจและนิพพาน ได้แก่การดับทุกข์ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา

แนวทางเสริมสร้างความศรัทธาของพุทธไทย พบว่า แนวทางการเสริมสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชนไทย คือ ต้องนำหลักธรรมคือหลักมรรค 8 และหลักโอวาทปาฏิโมกข์ในพระพุทธศาสนามาบูรณาการในกระบวนการดำเนินชีวิตทั้งในมิติของชีวิตประจำวัน การปฏิบัติหน้าที่การประกอบอาชีพที่ไม่สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ตนเองรวมไปถึงบุคคลรอบข้างพุทธบริษัท 4 นั้น เป็นสถานภาพของบุคคลผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ บรรพชิต ได้แก่ภิกษุและภิกษุณีและคฤหัสถ์ได้แก่อุบาสกและอุบาสิกา พุทธบริษัท 4 นั้น ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา เพราะมีหน้าที่ในการรักษาสืบทอดพระศาสนา ซึ่งการทำหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่ดี จะต้องช่วยกันทำนุบำรุงเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง ภิกษุรวมถึงภิกษุณีด้วย มีสถานภาพเป็นหัวหน้าพุทธบริษัท 4 จึงต้องทำหน้าที่ของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระ ประพฤติปฏิบัติตนตามสิกขาบทในพระวินัย อย่างเคร่งครัดเพื่อขัดเกลาจิตใจ คำว่าวินัยนั้นนิยามถึงพระวินัยหรือศีลของพระ เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นข้อห้าม สำหรับพระภิกษุไม่ให้ประพฤติหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียหรือเสียหายเกิดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดเรื่องหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ, ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลความมั่นใจในความจริงความดีสิ่งดีงามและในการทำความดีไม่ลู่ไหล ตื่นตูมไปตามลักษณะอาการภายนอก คำว่า ศรัทธา คือธรรมชาติเป็นเครื่องตั้งจิตไว้ด้วยดีศรัทธา หมายถึง ความเชื่อในทางธรรม หมายถึงเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผลความมั่นใจในความจริงความดีสิ่งดีงามและในการทำความดี ศรัทธาที่ใช้ภาษาอังกฤษ Faith ความเชื่อมั่นหรือความไวใจบุคคลอื่นและสิ่งอื่น ซึ่งสอดคล้องกับหลวงเทพรัตนานุศิษฐ์ (2518) กล่าวไว้ในคัมภีร์ชาดอุปที่ปิธกั ได้ให้ความหมายของความเชื่อ คำว่า “ความเชื่อ” นี้มาจากคำสองคำได้แก่คำว่า “ศรัทธา” และคำว่า “สัทธา” ซึ่งทั้งสองคำนี้เหมือนกันออกเสียงเหมือนกันแต่มีรูปศัพท์ต่างกัน กล่าวคือคำว่า “ศรัทธา” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศรฺทฺธา” เป็นศัพท์สมาสระหว่างคำว่า “ศรฺทฺ” กับ “ธา” ศัพท์ “ศรฺทฺ” เป็นนิบาต แปลว่า อย่างจริงใจ ส่วน “ธา” แปลว่า ทรงไว้เมื่อรวมคำเป็นคำว่า “ศรฺทฺธา” แปลว่า ทรงไว้อย่างจริงใจ ส่วนคำว่า “สัทธา” มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีว่า “สทฺธา” เป็นศัพท์สมาสระหว่างคำว่า “สทฺ” กับ “ธา” ศัพท์ “สทฺ” มาจากธาตุ “สท” แปลว่า ยินดีชอบใจ เพลิดเพลินส่วน “ธา” เป็นตัวธาตุ แปลว่า ทรง ตั้ง รับ วางเมื่อรวมคำเป็นคำว่า “สทฺธา” แปลว่า ทรงไว้ชอบใจตั้งไว้โดยชอบใจ รับไว้โดยยินดี

สรุปได้ว่าคำว่า “ศรัทธา” และคำว่า “สัทธา” ซึ่งทั้งสองคำนี้เหมือนกันออกเสียงเหมือนกันแต่มีรูปศัพท์ต่างกัน มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต หมายถึง ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจความนึกคิดของมนุษย์โดยทั่วไป และสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออกนั้น คือ “ความเชื่อ” ที่เป็นแรงดลใจให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่จุดหมายหรือเป้าหมายต่อการดำรงชีวิตของบุคคลและสังคม ศรัทธาในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาเชื่อมั่นในการความดี เชื่อมั่นในเหตุผลสนับสนุน เชื่อมั่นในพระรัตนตรัยความเลื่อมใสในกุศลธรรม เชื่อสิ่งที่ควรที่ประกอบด้วย เหตุผลคุณสมบัติของศรัทธาโดยเป็นศรัทธาที่สัมปยุตด้วยปัญญา โดยเริ่มจากเชื่อในพระรัตนตรัยยึดถือเป็นสรณะเพื่อเป็นเครื่องช่วยทำความพ้นทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข (2014) ได้ให้ความหมายว่าคำว่า ศรัทธากับพระพุทธานุญญาและอภิสมาจารทั้ง 2 นี้ รวมเรียกว่าพระวินัยว่าจะเป็นหมู่ภิกษุที่ติน่าให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส เหมือนดอกไม้ต่างพรรณเก็บกลีบกลีบมาในภาชนะแม้บางดอกจะมีสีสีฐานอันงามมีกลิ่นหอมเพราะโทษที่กลีบกลีบ ย่อมเป็นของไม่น่าดูไม่น่าชมเลยดอกไม้เหล่านั้น อันช่างผู้ฉลาดจัดให้เข้าระเบียบวางไว้ใน

พานยอมเป็นของนำดูน่าชมอย่าว่าแต่ดอกไม้ที่งามเลย แม้แต่ดอกไม้ที่ไม่งามก็ยังพลอยเป็นของดูได้
ระเบียบนั้นเองทำให้เป็นของงาม ศรัทธาจึงทำให้เกิดความเลื่อมใส

การขาดศรัทธาของพุทธศาสนิกชนไทย พบว่า ศรัทธาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
ได้แสดงศรัทธาไว้ 2 ประการคือ 1) ศรัทธาที่ประกอบด้วย ปัญญา ศรัทธาประเภทญาณสัมปยุต
เป็นความเชื่อ ที่เชื่อดด้วยปัญญารู้จริง เชื่อด้วยการตัดสินใจบนหลักการ หรือหลักธรรมมีเหตุผล เชื่อ
ที่ไม่ยึดติดกับบุคคล เป็นศรัทธาที่เป็นสื่อนำสู่ปัญญาดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกดังต่อไปนี้ พระ
ผู้มีพระภาคตรัสว่าดูกรภิกษุทั้งหลายศรัทธาของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ตั้งมั่นแล้วในพระตถาคตมีมูลมี
ที่อาศัย ด้วยอาการเหล่านี้ด้วยบทเหล่านี้ ด้วยพยัญชนะเหล่านี้ ภิกษุทั้งหลายศรัทธานี้เรากล่าวว่า มี
เหตุมีที่สสนะเป็นมูลมั่นคง อันสมณะ พราหมณ์ เทวดา มาร พรหมหรือใคร ๆ ในโลกไม่พึงให้กวด
แก่งได้ 2) ศรัทธาที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาศรัทธาประเภทญาณวิปยุต จึงเป็นความเชื่อ ที่เชื่อดด้วย
อารมณ์ เชื่อด้วยการตัดสินใจ ของตนเองเป็นสำคัญ เชื่อที่ยึดติดกับตัวบุคคลไม่เกี่ยวกับเหตุผลเป็น
ศรัทธาที่ปิดกั้นปัญญาซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2551) กล่าวถึง
ความหมายศรัทธา หมายถึง ความศรัทธาจะเกิดในสิ่งใด ๆ แม้จะมีมากมายก็จริงแต่ในที่นี้จะ
กล่าวถึงสิ่งที่ควร สร้างศรัทธาพระพระรัตนตรัย ศรัทธาพระรัตนตรัย คือ 1) ศรัทธาพระพุทธเจ้า
หมายถึง ความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าในอริยสัจจะ 4 (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค) 2)
ศรัทธาพระธรรม หมายถึงความเชื่อในคำสั่งสอนทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ 3)
ศรัทธาพระสงฆ์ หมายถึงความเชื่อในหมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระ
ธรรมวินัย ในระดับปุถุชนศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ซึ่งทำให้เกิด สัมมาทิฐิในข้อปฏิบัติของการให้ทาน
รักษาศีล เจริญปัญญา เป็นศรัทธาที่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมาย คือ โลภียะธรรม กรรมในความ
หมายถึงกฎแห่งกรรมฉะนั้น คำว่ากฎแห่งกรรมจึงหมายถึงความเป็นไปตามหลักเหตุและผลของการ
กระทำ สามารถอธิบายได้ง่าย ๆ ว่า ผู้ใดกระทำให้สิ่งใดไว้อย่อมจะได้รับผลแห่งการกระทำนั้น ถ้าทำดี
ย่อมได้รับผลดีตอบแทนแต่ถ้าทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วตอบแทนเช่นกันดังพุทธภาษิตว่า “คนทำกรรม
ใดไว้อย่อมได้รับผลกรรมนั้น คนทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี คนทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว คนหว่าน
พืชเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น” ความสำคัญของกรรมสัทธาต่อเป้าหมาย จากพุทธภาษิตที่ว่า “ผู้ทำ
กรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว” กรรมสัทธาหรือเชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยเจตนา
จงใจทำทั้งรู้ย่อมเป็นกรรม กรรมสัทธามีความสำคัญต่อเป้าหมาย คือ ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อ
การเข้าถึงเป้าหมายขั้นพื้นฐาน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความเชื่อของกรรมดีและกรรมชั่ว จึง
จะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ กล่าวคือ เมื่อใดที่จิตมนุษย์เป็นกุศลย่อมคิดที่จะทำกรรมดีด้วยเจตนา

ผลของการกระทำก็จะทำให้เกิดความดีและเกิดความสุขตามมาและจะมุ่งพัฒนาชีวิตให้เข้าถึงเป้าหมายซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2551) กล่าวถึงความหมายศรัทธา หมายถึง ความศรัทธาจะเกิดในสิ่งใด ๆ แม้จะมีมากมายก็จริงแต่ในที่นี้จะกล่าวถึงสิ่งที่ควร สร้าง ศรัทธาพระพระรัตนตรัย ศรัทธาพระรัตนตรัย คือ 1) ศรัทธาพระพุทธเจ้า หมายถึง ความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าในอริยสัจจะ 4 (ทุกข์, สมุทัย, นิโรธ, มรรค) 2) ศรัทธาพระธรรม หมายถึง ความเชื่อในคำสั่งสอนทั้งหลักความจริงและหลักความประพฤติ 3) ศรัทธาพระสงฆ์ หมายถึง ความเชื่อในหมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ในระดับปุถุชน ศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ซึ่งทำให้เกิด สัมมาทิฐิในข้อปฏิบัติของการให้ทาน รักษาศีล เจริญปัญญา เป็นศรัทธาที่มีความสัมพันธ์กับเป้าหมาย คือ โลกียะธรรม

แนวทางเสริมสร้างแนวทางการเสริมสร้างศรัทธาในสังคมไทย ประกอบด้วย

1) การสร้างศรัทธาของพระภิกษุ พบว่า การสร้างศรัทธา โดยเฉพาะเป็นด้าน การศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการปฏิบัติ ด้านการท่องจำพระธรรมเทศนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดี จักเห็นได้จากเมื่อครั้งทำสังคายนาครั้งที่ 1 พระอานนท์ได้รับหน้าที่ ในการวิสัชนาพระธรรมเพราะท่านเป็นผู้ได้ฟังมามาก จึงทำให้การสังคายนาในครั้งนั้นสำเร็จ ลง ด้วยดีนอกจากนั้นหลังจากพระพุทธองค์ปรินิพพานแล้ว พระอานนท์ก็เปรียบเสมือนเงาของพระผู้มี พระภาคเจ้า เพราะคนทั้งหลายคิดว่าแม้ไม่มีโอกาสได้พบพระพุทธเจ้า การที่ได้พบพระอานนท์ได้ฟัง ธรรม พร้อมทั้งได้สนทนาธรรมกับพระอานนท์ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ พระโมคคัลลานเถระ และพระสุกฺติเถระชาวสีหฬ (2535) ได้เขียนคัมภีร์อภิธานูปทีปิกาและ อภิธานูปทีปิกาสู่จิกกล่าวถึง ศรัทธา เป็นคำภาษาสันสกฤต ซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า สทฺธา แปลว่า ความเชื่อแยกศัพท์ได้ดังนี้ สํ บทหน้า ธา ธาตุ เป็นไปในความเชื่อมั่นตั้งมั่น อ ปัจจัยในนามกิตก์ วิเคราะห์ศัพท์ได้ดังนี้ สทฺทหติ เอตยาติ สทฺธา แปลว่า ที่ชื่อว่าศรัทธาเพราะเป็นเหตุให้บุคคลตั้งมั่น

2) การสร้างศรัทธาของพระภิกษุณี พบว่า ผู้มีความเพียรมาก มีศรัทธาอันแรงกล้า ในพระพุทธศาสนา มีความประสงค์จะออกบวชให้ได้แม้ว่าคำขอของนางจะถูกปฏิเสธจากพระผู้มี พระภาคหลายครั้ง แต่ด้วยความตั้งใจอันแน่วแน่พระนางจึงพยายามจนสำเร็จสมประสงค์ เมื่อได้ บวชเข้ามาพระมหาปชาบดีเถรีก็ได้ช่วยเป็นแรงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้ชวนชายกุลสตรีให้ มาบวชในพระพุทธศาสนา เพื่อจะได้ช่วยกันสืบทอดพระพุทธศาสนา นอกจากนั้นพระมหาปชาบดี เถรียังเป็นต้นแบบในการถวายของให้แก่สงฆ์อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับเดือน ดำดี (2541) ได้กล่าวถึง ความเชื่ออันเป็นรากฐานทางสังคมมนุษย์ทุกคน ยอมกระทำตามความเชื่อของตน ผู้ใดได้กระทำตาม

หลักความเชื่อในศาสนาที่ตนนับถืออยู่ ความเชื่อนั้นก็กลายเป็นวิถี ของผู้นั้นต่อไปและเมื่อมนุษย์ได้ สังสมความเชื่อและการกระทำ หรือปฏิบัติไปตามความเชื่อที่เป็นวิถีอย่างเดียว ความเชื่อก็กลายเป็น วิถีชีวิตในสังคม และความเชื่อในแง่นี้เป็นบรรทัดฐานทาง สังคม (Social Norm) ซึ่งแยกได้ดังนี้

1. ความเชื่อ คือพลังชีวิตเพราะมนุษย์กระทำการต่างๆ ไปตามความเชื่อใน ลักษณะเป็นความมั่นใจและความไวใจ

2. ความเชื่อ เป็นบ่อเกิดรูปแบบวัฒนธรรมรูปแบบต่างๆ เพราะความเชื่อและ หลักธรรมคำสอนในทางศาสนาเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคม

3. ความเชื่อเป็นแกนกลางแห่งความสามัคคีของคนในสังคมหนึ่ง ๆ เพราะความ เชื่อกลายเป็นวิถีแห่งชีวิตในฐานะศาสนาและวัฒนธรรมที่หุ้มห่อสังคมหนึ่ง ๆ ไว้ให้มีการปฏิบัติที่มี รูปแบบเดียวกันแสดงออกมาเป็นเอกภาพ ภิกษุทั้งหลายในการจดจำและการปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด ต่อพระธรรมวินัย ท่านเป็นอาจารย์สอนเผยแผ่ให้คำปรึกษาแก่ภิกษุ ภิกษุณี และอุบาสกอุบาสิกาผู้ที่ สนใจ นอกจากนั้นท่านยังได้เป็นกำลังสำคัญ ที่ทำให้พระพุทธศาสนายืนยาวมาถึง ปัจจุบันนี้ก็คื ท่านรับหน้าที่วิสาขามหาอุบาสก โดยรวบรวมพระวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ในที่ต่างๆ เกี่ยวกับ เหตุการณ์ต่าง ๆ นำมาจัดรวบรวมเป็นหมวดหมู่จนเป็นพระวินัยปิฎก ที่เป็นหลักฐานให้ศึกษากันใน ปัจจุบัน มีปัญญามาก พระพุทธเจ้าทรงยกย่องท่านเป็นอัครสาวิกเบื่องขวา ตำแหน่งของท่านนั้น เทียบได้กับพระสารีบุตร นอกจากนั้นพระเชมเถรียังเป็นผู้มีแนวทางสำคัญในการสร้างศรัทธา โดย การเผยแผ่พระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ปรากฏแก่มหาชนทั้งหลายได้ เกิดศรัทธา สร้างความศรัทธาเลื่อมใสด้วยการแสดงธรรม สนทนาธรรมให้คำปรึกษาแก่ พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า แนวทางในการสร้างความศรัทธามากพอสมควร โดยการประพฤติปฏิบัติ พระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด พระกสิโคตรมีเถรีเป็นผู้มักน้อยสันโดษ เธอครองผ้าที่เก่าหม่นหมอง และเป็นผู้อยู่ถุดงค์วัตรเคร่งครัดนอกจากนั้นพระกสิโคตรมี ยังเป็นผู้เข้าใจในธรรม แสดงธรรมได้ ชำบชึ้ง เธอช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามกำลังสมควร โดยการแสดงธรรมสนทนาธรรมแนะนำสั่ง สอนและที่สำคัญคือ เธอเป็นผู้แสดงธรรมให้ผู้ที่มีความทุกข์

3) การสร้างศรัทธาของอุบาสก พบว่า ผู้ที่มีศรัทธาตั้งมั่นต่อพระรัตนตรัย ท่านมี ความแน่วแน่ในการให้ทานถึงแม้ว่าท่านได้ให้ทานเกือบจะหมดตัว ได้มีพญามารมาบอกให้ท่านเลิก ให้ทานเสียแต่ท่านไม่เลิกท่านบอก กับพญามารว่าถึงเป็นอย่างใดท่านก็จะให้ทานให้จนได้ และท่าน เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สงเคราะห์อนุเคราะห์ญาติมิตรและบริวาร นอกจากนั้นท่านยังนิมนต์พระสงฆ์ มาฉันภัตตาหารที่บ้าน ของท่านทุกวัน ถึงแม้ว่าท่านจะไม่มีเวลาต้อนรับพระสงฆ์ด้วยตนเองก็ตาม

เพราะท่านต้องไปเรือนของชาวบ้านตามคำเชิญ แต่ท่านก็ได้แต่งตั้งให้ธิดาของท่านแต่งงานและต้อนรับพระสงฆ์แทน และกิจหนึ่งที่ท่านขาดไม่ได้ ก็คือ การเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อครั้งที่พระศาสดาประทับที่พระเชตวัน ท่านอนาถบิณฑิกได้เข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาควันละ 3 เวลา และทุกครั้งที่ท่านไป ท่านไม่เคยไปมือเปล่าเลยสักครั้งและยังได้สร้างวัดไว้ในพุทธศาสนาให้เป็นที่อยู่อาศัย เพื่อป้องกันความเย็นความร้อนได้ป้องกันสัตว์ร้าย ได้ป้องกันงูเห่าใหญ่เหือบยุงได้ ป้องกันน้ำค้างน้ำฝนได้ ป้องกันลมแดด หลายวัดเช่น วัดพระเชตวันมหาวิหารเพื่อต้อนรับภิกษุที่เดินทางมาจากทิศทั้ง 4 ได้มีที่พักพิงอาศัยสะดวกสบาย พระเจ้าพิมพิสารเป็นผู้มีศรัทธาตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา เป็นผู้ปฏิบัติเคร่งครัดในพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะพระองค์ทรงตั้งตนอยู่ในทศพิธราชธรรม และทรงครองราชย์โดยธรรม เป็นผู้ชวนขยายให้ประชาชนของพระองค์ให้ได้ฟังธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิต นีมาจากการเรียบเรียงสุภาษิตในหมวดเดียวกันให้มารวมกัน จากหนังสือพุทธศาสนสุภาษิตเล่ม 1 ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงเรียบเรียงและหนังสือพุทธศาสนสุภาษิต เล่ม 2 และเล่ม 3 ที่พระมหาทองสิริ จารุฉนโณ พร้อมด้วยคณะกรรมการได้รวบรวมและเรียบเรียงไว้ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ประสงค์จะทราบได้อ่านสุภาษิตในหมวดเดียวกันจากหนังสือทั้ง 3 ต่อเนื่องกันในครั้งนี้ด้วยสัทธิวารรค คือ หมวดศรัทธา

(1) สทฐา พนฺธิ ปาเถยํ ศรัทธารวบรวมไว้ซึ่งเสปียง (คือ กุศล) (ส.ส. (ไทย) 15/61)

(2) สทฐา สาธุ ปติฏฐิตา ศรัทธาตั้งมั่นแล้ว ยังประโยชน์ให้สำเร็จ (ส.ส. (ไทย) 15/50)

(3) สุขา สทฐา ปติฏฐิตา ศรัทธาตั้งมั่นแล้ว นำสุขมาให้ (ขุ.ธ. (ไทย) 25/59.)

(4) สทฺธิธ วิตตํ ปุริสสส เสฏฺฐํ ศรัทธาเป็นทรัพย์ประเสริฐของคนในโลกนี้ (ส.ส. (ไทย) 15/58. ขุ.สุ. (ไทย) 25/360)

(5) สทฐา ทุตฺติยา ปุริสสส โหติ ศรัทธาเป็นเพื่อนสองของคน (ส.ส. (ไทย) 15/35, 52)

(6) เอโกปิ สทฺโธ เมธาวิ อสสทฺธานํ จ ญฺาติณํ ธมฺมญฺโฐ สีสสมฺปนฺโน โหติ อตฺถาย พนฺธุณํ ผู้มีศรัทธามีปัญญาตั้งในธรรม ถึงพร้อมด้วยศีลแม้คนเดียว ย่อมเป็นประโยชน์แก่ญาติและพวกพ้องผู้ไม่มีศรัทธา (ขุ.เถร. (ไทย) 26/306)

(7) ทสสนกาโม สีลวตฺ สทฺธมมํ โสตุมิจฺจติ วินยฺย มจฺเจรมลํ ส เว สทฺโธติ วุจฺจติ ผู้ใดใคร่เห็นผู้ทรงศีลปรารถนาฟังพระสัทธรรมกัจจิมลทินคือความตระหนี่ได้ ผู้นั้นแลท่านเรียกว่าผู้มีศรัทธา (อง.ติก. (ไทย) 20/191)

(8) สทฺโธ สีเลน สมปนฺโน ยโสโภคสมปิโต ยํ ยํ ปเทสํ ภาติ ตตฺถ ตตฺถเว ปุชิโต ผู้มีศรัทธาประกอบด้วยศีล เพียบพร้อมด้วยยศและโภคะจะไปสู่ถิ่นใด ๆ ก็มีคนบูชาในถิ่นนั้น ๆ

(9) เย นํ ทนฺติ สทฺธาย วิปฺสนเนน เจตสา ตเมว อนนํ ภาติ อสฺมิ โลเก ปรมฺหิ จ.คนใดมีใจมุ่งใสให้ข่าวด้วยศรัทธา คนนั้นย่อมได้ข่าวทั้งในโลกนี้ทั้งในโลกหน้าเหมือนกัน. เป็นมหาอุบาสิกที่สำคัญในพระพุทธศาสนา เพราะพระนางเป็นผู้ให้ปัจจัย 4 แก่พระภิกษุสงฆ์ไม่เคยขาด นอกจากพระนางจะเป็นคนให้เองแล้ว นางวิสาขายังได้ชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามอีกด้วย ดังจะยกตัวอย่างแนวทางของพระนางดังต่อไปนี้ นางวิสาขาทูลขอพร 8 ประการแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งพรที่นางขอนั้นล้วนแต่เป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระสงฆ์พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงอนุญาต เพราะเป็นผลดีมากในการที่จะเผยแผ่และดำรงพระพุทธศาสนาให้ยืนยาว นางวิสาขาเป็นอุบาสิกคนหนึ่งที่ได้ใส่ใจในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาตั้งแต่เยาว์วัย และยังเป็นผู้ริเริ่มถวายเครื่องอุปโภค บริโภคที่สมควรแก่พระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยพระสงฆ์ทั้งหลาย เช่น ถวายข้าวยาสูบ วัตถุบุพพาราม ยารักษาโรค ผ้าอาบน้ำฝน เป็นต้น จึงเป็นประเพณีการทำบุญที่พุทธศาสนิกชน

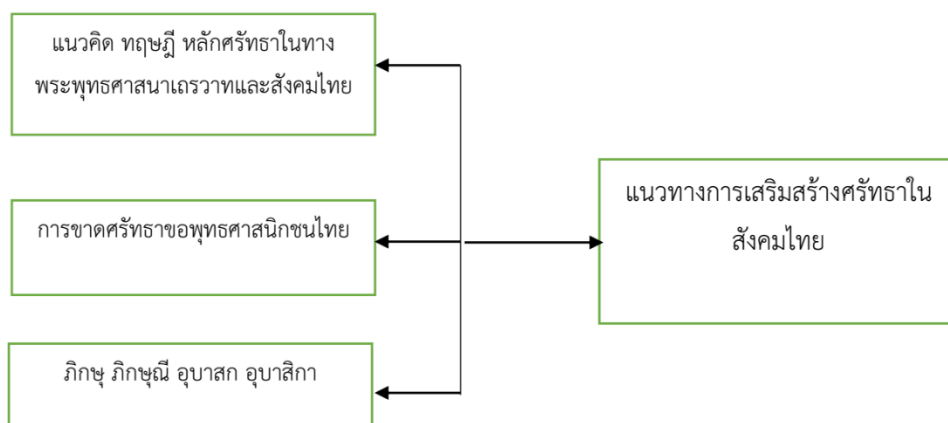
4) การสร้างศรัทธาของอุบาสิก พบว่า ความศรัทธาเป็นพลังทางสังคมที่สำคัญครอบคลุมกิจกรรมของมนุษย์ไปทุกด้าน เช่น การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และจริยธรรมการเชื่อหรือศรัทธา จึงเป็นปัจจัยกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ปัจจัยหนึ่ง ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า การเชื่อ หมายถึง ความคิด ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นสาเหตุให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาตามความเชื่อนั้น พระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่าสรรพสิ่งตกอยู่ภายใต้กฎอิทัปปัจจยตา เมื่อเหตุการณ์อย่างหนึ่งเกิดขึ้นเหตุการณ์นั้นๆ มีเหตุปัจจัยที่หนุนเนื่องอย่างสลับซับซ้อนผลักดันเป็นทอดๆ พอเหมาะพอดีเกิดเกิดขึ้นตามวงจรของวัฏฏะ 3 โดยในกระบวนการทัศน์ของพระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าสังคมอยู่ภายใต้หลักนี้เช่นกันและศรัทธาจัดเป็นกลไกที่มีหน้าที่สำคัญต่อสังคมโดยหลักการในทางพระพุทธศาสนาให้มีศรัทธาที่เป็นความเชื่อต้องประกอบด้วยปัญญาจึงจะสามารถประคับประคองให้รอดพ้นจากภัยในสังคมปัจจุบันได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลวงเทพดรุณานุศิษฎ์ (2518) กล่าวไว้ในคัมภีร์ธาตุปทีปภา ได้ให้ความหมายของความเชื่อ คำว่า “ความเชื่อ” นี้มาจากคำสองคำได้แก่คำว่า “ศรัทธา” และคำว่า “สัทธา” ซึ่งทั้งสองคำนี้เหมือนกันออกเสียง

เหมือนกันแต่มีรูปศัพท์ต่างกัน กล่าวคือคำว่า “ศรัทธา” มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ศฺรฺทฺธา” เป็นศัพท์สมาสระหว่างคำว่า “ศฺรฺทฺ” กับ “ธา” ศัพท์ “ศฺรฺทฺ” เป็นนิบาต แปลว่า อย่างจริงใจ ส่วน “ธา” แปลว่า ทรงไว้เมื่อรวมคำเป็นคำว่า “ศฺรฺทฺธา” แปลว่า ทรงไว้อย่างจริงใจ ส่วนคำว่า “สัทธา” มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีว่า “สทฺธา” เป็นศัพท์สมาสระหว่างคำว่า “สทฺ” กับ “ธา” ศัพท์ “สทฺ” มาจากธาตุ “สท” แปลว่า ยินดีชอบใจเพิลิตเพลินส่วน “ธา” เป็นตัวธาตุ แปลว่า ทรงตั้ง รับ วางเมื่อรวมคำเป็นคำว่า “สทฺธา” แปลว่า ทรงไว้อย่างชอบใจตั้งไว้โดยชอบใจ รับไว้อย่างยินดี

สรุปได้ว่าคำว่า “ศรัทธา” และคำว่า “สัทธา” ซึ่งทั้งสองคำนี้เหมือนกันออกเสียงเหมือนกันแต่มีรูปศัพท์ต่างกัน มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต หมายถึง ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่ในจิตใจความนึกคิดของมนุษย์โดยทั่วไป และสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออกนั้น คือ “ความเชื่อ” ที่เป็นแรงดลใจให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่จุดหมายหรือเป้าหมายต่อการดำรงชีวิตของบุคคลและสังคม ศรัทธาหรือการเชื่อจึงมีความสำคัญ เพราะมีแนวทางและอิทธิพลในการดำเนินชีวิตในสังคมแบบพุทธ โดยยึดเอาคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาใช้เป็นเป้าหมายของชีวิต และกำหนดกรอบของการดำเนินชีวิต ตามหลักธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน คือ ศีล สมาธิ และปัญญาซึ่งเป็นหลักธรรมที่สอนให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขทำให้สังคมมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐควรนำบทบาทของพุทธบริษัท 4 ไปใช้ช่วยแก้ปัญหาครอบครัว ในประเด็นการนำมาปรับใช้กับครอบครัวนั้นพิจารณาได้จากชาดก ดังนี้ 1) การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ในกุลาชาดก มฆมาณพถือเป็นต้นแบบริเริ่มให้คนในครอบครัว เครือญาติ มิตรสหายเห็นประโยชน์ที่เกิดแก่ชุมชนในการบำเพ็ญอุทิศตน ทำให้เกิดภาพความเอื้อเพื่อเสียสละต่อกันในระดับครอบครัว นำไปสู่ความสามัคคีและสงบสุขในชุมชน

2. หน่วยงานภาครัฐควรนำบทบาทของพุทธบริษัท 4 ไปสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองดี การนำจิตอาสาของท้าวสักกะมาสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองดีนั้น พลเมืองควรมีจิตสำนึกในตนเองในการทำเพื่อส่วนรวม ทำเพื่อส่วนรวมรับผิดชอบต่อส่วนรวมจึงสำคัญยิ่งต่อความเป็นปกติสุขร่วมกัน ความเป็นพลเมืองที่ดีจึงเป็นอะไรที่ยิ่งใหญ่มากที่ก้าวข้ามข้อจำกัดในความคับแคบแห่งตัวกูของกูไปสู่ส่วนรวมหรือทั้งหมด มีแต่ศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์ที่มีจิตอาสาเท่านั้นที่จะทำได้

เอกสารอ้างอิง

เดือน คำดี. (2521). *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุโข. (2014). หลักของการพัฒนาชีวิตให้เป็นสุข. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 8(2), 68-77.

พระชัยพร จนทวโส (จันทวงศ์). (2554). *ศึกษาศรัทธาในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามแนวสติปัฏฐาน 4*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระโมคคัลลานเถระ และพระสุภูติเถระชาวสีหฬ. (2535). *คัมภีร์อภิธานปทีปิกาและอภิธานปทีปิกาสุจิ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐวรรณ เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). *ศรัทธาในพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

หลวงเทพดรณานุศิษฐ์. (2518). *ธาตุบุปผีปีศาจ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

